

Erling Høiland

(1930-2013) til minne

Da Odd Kristian Reme henvendte seg til meg på vegne av Erling Høiland om å si noen ord fra arbeiderbevegelsen i forbindelse med hans bisettelse, ble jeg både stolt og rørt. Når historielaget ber meg om å skrive minneord om Erling, er det med ydmykhet og også med stolthet, at jeg vil gjøre et forsøk på å bidra til at en av våre hedersmenn og tillitsvalgte gjennom en mannsalder skal få et verdig minne i vår årbok.

« En gang i fjerne tider trellet i andres jord, fedre som møtte sulten uten et ord. Nådeløs lå en vinter over vårt nakne land. Da så de våren komme kvinne og mann.

Den gang da far min løftet fanen i tro og tross sådde han korn og frihet, sådde for oss. Over han sprang en stjerne, under han sang en jord. Slik ble en mann en såmann for barn og mor.

Foto: Privat

Over deg sprang en stjerne, dypt i deg sang et hav! Dyr var din drøm om freden som krigen gav. Du er den unge skaper, kornet ditt våpen bror. Så la din sang få klinge vidt over jord.

Barn skal bli født og vokse inn i en ufødt tid. La dem da modig møte den gode strid! Landet ble ditt, og kornet duver i sol og vind. Nå skal de unge slekter høste det inn.»

«De unge slekter» var en av Erlings favoritter i vår rike flora av arbeidersanger. Den ble skrevet i

1957 av Kåre Holt og tonesatt av Jolly Kramer-Johansen.

Erling var 27 år og hadde allerede vært formann i malersvennernes fagforening et par år. Han arbeidet hos Næss

hvor også den yngre broren Birger var ansatt. På sekstitallet begynte han hos Braathens SAFE, ble organisert i Transportarbeiderforbundet og valgt til forretningsfører i forbundet i Stavanger i 1967.

Erling kan på mange måter identifisere seg med sangen. 1957 er et høydepunkt i arbeiderbevegelsens innflytelse i landet. Arbeiderpartiet, som har hatt regjeringsmakta siden krigen, får fornyet tillit med rekordstor oppslutning under stortingsvalget det året. Medlemsveksten i LO har aldri vært større. Mange mener at kampen stort sett er over, og at nå skal den virkelige høsten starte for større rettferdighet og jevnere fordeling.

Erlings far var rallar og hadde et relativt turbulent arbeidsliv til han ble ansatt i Stavanger Elektrisitetsverk. Erling og hans fem søsken var ikke selv rammet av den kvelende og destruerende, langvarige arbeidsledigheten som rammet mange familier i de harde trettiåra. Det satte imidlertid sine merker hos også de som ikke ble hardest rammet.

Krigen kom og ødela mye av Erlings barndom og første ungdomsår. Han fikk senere ved selvsyn sett følgene av krigen som okkupasjonssoldat i det krigsherjede Tyskland. Som så mange andre var Erling i den såkalte Tysklandsbrigaden. Herrefolket, som hadde satt dagsorden i Erlings oppvekstår, hadde sannelig måttet betale for sine gjeringer.

Et hardt slag rammet Høiland-familien da moren døde i 1945. Erling var ikke fylt 15, og det var tre yngre søsken som ble morløse i skolealder. Han kom seg tidlig ut i

arbeid, ble skomaker og rakk også et par turer som kokk til sjøs før han avtjente sin verneplikt.

Hjemme fra Tyskland begynte han i malerlære. Han giftet seg med Ragnhild, og da Erling som den yngste noensinne ble valgt til formann i Malersvennenes forening i 1955, hadde de fått to barn – Terje og Wenche – Sigbjørn kom i 1960. Erling og Ragnhild opplevde den tragedie det er når barn går bort før foreldrene da datteren døde for ni år siden. Ved siden av de to sønnene er det i dag ni barnebarn og sju oldebarn som lever etter Ragnhild og Erling.

Etter noen år som forretningsfører i Transport gikk Erling over i AOF, og derfra ble han ansatt som LOs distriktssekretær i Rogaland fra 1977 til han gikk av med pensjon i 1995. Som pensjonist la Erling ned et betydelig arbeid i Arbeiderbevegelsens Historielag.

Hvordan gikk det så etter 1957. Hvilken høst ble det for de unge slekter.

Arbeidstiden, som hadde ligget fast siden 1919 med 48 timer pr. uke, ble redusert til 45 timer i 1959, til 42.5 timer i 1968 og til 40 timer pr uke i 1977 ved innføringen av Arbeidsmiljøloven, og ved tarifforhandlingene i 1986 til 37.5 timer.

Arbeidsmiljøloven ga lovmessige føringer for ansattes innflytelse på mange områder og spesielt på sikkerhet og trygghet i arbeidssituasjonen og ansattes medvirkning i sikkerhets- og vernearbeid på arbeidsplassen.

Folketrygden, som var forberedt av arbeiderpartiregjer-
ingen, ble innført i 1967 av den borgerlige regjeringen.
Vårt motto var fra « forsorg til rettighet».

Arbeidstakerne fikk plass i bedriftenes styrer gjennom
loven om demokrati i arbeidslivet.

Ferien er betydelig lengre enn i 1957, og likestillings-
arbeidet som ble sterkt fokusert fra 1970 årene, har bl.a.
resultert i økte permisjonsrettigheter ved graviditet. Og et
sterkere innslag av kvinner i arbeidslivet enn noe av de
landene det er naturlig å sammenligne oss med. Selv om
mye gjenstår, f.eks. mht kjønnsfordeling innen ledersjiktet,
så er det milevis fra det klassiske femtitalismønsteret med
den hjemmeværende husmor.

Sykelønnsordningen har gjort livet lettere for mange
arbeidstakere som før presset seg på arbeid av økonomiske
grunner med helsemessige konsekvenser for den enkelte.
Erling fikk være med på denne utviklingen, men fikk også
føle at gode tider har sine utfordringer. Mange har etter
hvert tatt det vi har oppnådd som en selvfølge og blitt så
opptatt av egen økonomisk utvikling at grunnlaget for den
friheten vi har fått, er stuet bort. Stein Ove Berg advarer
mot dette ...»De vil smi for seg selv tror på evner og hell.
Slike folk har vår framtid forrådt» når han appellerer til
alle i visa «Ta hverandre i handa og hold».

Erling var engasjert i dette, noe som gjorde han særdeles
opptatt av vårt historiske grunnlag, og ikke minst det som
ligger skjult i våre sangtekster. Erling kunne bli svært en-
gasjert når disse temaene ble utfordret. Men en egenskap
ved han må nevnes i dette minneordet. Jeg har hørt få om

noen som noen gang opplevde Erling som hissig og opp-
farende. Han var kjent for sin rolige og formidlende form,
noe som gjorde han til en respektert forhandler og
ivaretaker av medlemmenes interesser.

Denne bautaen av en tillitsvalgt var ikke kjent for å slå i
bordet, men for å vinne fram ved sitt forsonende og venn-
lige vesen. Det gjorde at når han først satte foten ned, så
var det alvor.

Personlig vil jeg nevne at Erling tiltrådte distrikts-
sekretærstillingen samme året som vi stiftet NOPEF.

Som leder av NOPEF besto mitt samarbeid med Erling i
første rekke i skolering av våre mange nye tillitsvalgte.
Han bidro til at de fikk en solid skolering spesielt i
Hovedavtalen, som gjorde våre tillitsvalgte klar over deres
rettigheter og plikter. Det var med på å legge grunnlaget
for den organisasjonen som vi bygde, og som har gitt oss
de rettigheter og avtaler som er blitt ledende i verdens-
sammenheng.

Sammen med mange andre er vi Erling stor takk skyldig.

Lars Anders Myhre

FORFATTERLISTE

Jan Magne Arntsen (f. 1952) har hovedfag i historie fra Universitetet i Bergen og er lektor ved Randaberg videregående skole. Han har skrevet flere bøker og en rekke artikler med tema fra arbeiderbevegelsen og politisk historie. I perioden 1993-1999 var han fylkesleder i Norsk Kommuneforbund. Arntsen var medlem av formannskapet og bystyret i Stavanger for SV i årene 2003-2007.

Gunnar Berge (f. 1940). Lærling på Rosenberg fra 1957 og fagbrev som platearbeider i 1962. Fra 1966 sekretær i Rogaland Arbeiderparti, faglig sekretær i AUF sentralt og studie-instruktør i AOF i Rogaland. Fra 1969 stortingsrepresentant, statsråd i Finans-departementet og i Kommunal- og arbeidsdepartementet. 1997 til 2007 sjef for Olje-direktoratet. Nå styreleder i Petoro AIS, styret for Universitetet i Stavanger og Helse Vest.

Hilmar S. Egeli (f. 1929). Eksamen artium som privatist, studerte økonomi ved Handelshøyskolens kursvirksomhet, Jernbaneskolen trinn 1 og lederutdanning ved NSB. 30 år som ansatt ved trafikk- og administrasjonstjenesten i NSB. Kommunalråd og boligsjef i Stavanger kommune. Tillitsvalgt i Norsk Jernbane-forbund Stavanger distrikt i en årrekke.

En rekke partipolitiske og kommunalpolitiske tillitsverv, herunder leder i Stavanger Arbeiderparti i flere perioder, samt medlem av Arbeiderpartiets landsstyre.

Per Thomas Grimnes (f. 1939 i Lillesand), er sivilarkitekt med eksamen fra NTH (nå NTNU) i 1964, videreutdanning ved Nordplan i Stockholm i 1987. Grimnes har fulgt boligbyggingen i Stavanger på nært hold siden 1970, først som ansatt i Andersson og Skjånes (nå Asplan Viak) i 20 år, hvorav 13 år som daglig leder, deretter som sjefarkitekt i Kommunalavdeling Byutvikling med prosjektlederansvar for Stavangers kommuneplan. Nå er han tilknyttet Forus Næringspark AIS.

Arild Holt-Jensen. Professor emeritus i geografi ved Universitetet i Bergen. Koordinator 2000-2004 av EU-prosjektet NEHOM som analyserte tiltak mot sosial eksklusjon i 29 caseområder i byer i 8 europeiske land. I årene 2004-2009 koordinator for Nordplus prosjekt, finansiert av Nordisk Ministerråd, som analyserte bolig- og byutviklingspolitikk i de nordiske og de tre baltiske statene. Oppsummering er gitt i Holt-Jensen (2013), som er en motmelding til NOU 2011,15 og Stortingsmelding nr. 17 (2012-2013).

Terje Johansen, f. 1945. Studerte journalistikk ved Norsk Journalistskole og historie ved UiS. Journalist fra 1967. Redaktør og informasjonssjef i fagforbundet NOPEF 1987-2002. Har skrevet Kampen om oljearbeiderne. NOPEFs historie og bidratt til en rekke andre bøker og publikasjoner.

Ole Kallelid (f. 1967) er oppvokst i Stavanger og har hovedfag i historie fra Universitetet i Bergen (1993). Han har undervist mange år i videregående skole og er nå tilknyttet Universitetet i Stavanger. Ved siden av å undervise har han skrevet flere lokalhistoriske artikler og bøker, blant annet om avholdsbevegelsen i byen, Stavanger katedralskole og bind 2 (1815-1890) i Stavanger bys historie, som ble utgitt i 2012. Kallelid er også engasjert i faghistoriske fora og bokanmelder av sakprosa.

Svein Ivar Langhelle (1948), førsteamanuensis i historie ved Universitetet i Stavanger. Forskningsarbeid omfatter særlig den mentalitetsmessige moderniseringsprosessen i Vest-Noreg, religiøs kultur, jordbrukshistorie, egalitet og identitet samt lokal- og regionhistorie. Han arbeider nå med ei bok om "Religion between tradition and modernity". Blant ei lang rekke lokalhistoriske arbeid er Tysvær 8, 9 og 10 – "Slik levde dei" som kom ut i 1997 og 2008. "Soga om Sola og Madla" II og III frå 1983, og medforfatter av "Frå Vistehola til Ekofisk" frå 1987, i "Sandneshistorien" bind 1 frå 2010 og i "Hå kulturhistorie".

Asgeir Lode (f. 1951). Cand. philol fra Universitetet i Bergen med fagene samfunns-kunnskap, engelsk og historie hovedfag. Journalist i Stavanger Aftenblad 1979 til 2013, i lokalredaksjonen, senere bla i politisk redaksjon, økonomi næringslivsredaksjonen og nyhetsredaksjonen. Bøkene Englandsfarere - en jærsk tragedie 1941-45 (Dreyers Forlag), og Nordsjørittet (Jæren Forlag) samt diverse artikler i bl.a Hå kulturhistorie, bd. 3.

Jan Arthur Nilsen (f. 1950). Utdanna lektor ved Universitetet i Bergen med fagkretsen samfunnskunnskap, nordisk, tysk, historie og engelsk (hovedfag). Jobber som lærer ved Karmsund videregående skole i Haugesund. Har hatt en del bidrag i årboka til historielaget fra 2005 og framover.

Gunnar Roalkvam (1951) underviser på St. Olav videregående skole i samfunnsfag og historie. Han har skrevet en rekke bøker, særlig om arbeiderbevegelsen, samvirkebevegelsen og arbeideravholdslag. Roalkvam var også medforfatter i historieverket om Stavanger og i Stavanger Byleksikon. Han er for øvrig kjent som lyriker med fem diktsamlinger, forfatter av skuespill og av sangtekster som er framført av flere rogalandartister.

Torstein Tvedt Solberg (f. 1985) har studert kulturvitenskap ved Universitetet i Stavanger og bærekraftig utvikling/miljøfag ved Universitetet i Oslo. Stortingsrepresentant for Arbeiderpartiet siden 2013 og medlem av Finanskomiteen.

Rolf G. Torgersen, født 1945 i Stavanger. Tok hovedfag i historie ved Universitetet i Bergen, og underviste på Ledaal-St. Olav videregående skole i engelsk, historie og politikk-menneskerettigheter 1988-2010. Var med å etablere Det norske utvandrersenteret i 1986, og var daglig leder. Leder av jubileumskomiteen for hundreårsjubileet til Stavanger Socialdemokratiske Forening-Stavanger Arbeiderparti i 1992 og skrev jubileumsskriftet.